

УДК 336.02

Ольга КИРИЛЕНКО
Олена СТАЩУК

ОЦІНЮВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Визначено місце фінансової безпеки в системі економічної безпеки країни, проаналізовано основні теоретичні підходи до трактування поняття “фінансова безпека держави” та відображено основні її складові. Виокремлено показники оцінювання рівня фінансової безпеки держави. Досліджено релевантні макроекономічні чинники, що впливають на забезпечення стану фінансової безпеки, проведено оцінку тенденцій зміни таких чинників в Україні протягом 2012–2015 рр. Запропоновано напрямки підвищення рівня фінансової безпеки в Україні.

Ключові слова: фінансова безпека, чинники фінансової безпеки, складові фінансової безпеки держави, бюджетна безпека, боргова безпека, безпека фондового ринку.

Ольга КИРИЛЕНКО, Елена СТАЩУК

Оценка макроэкономических факторов формирования финансовой безопасности Украины

Определено место финансовой безопасности в системе экономической безопасности страны, проанализированы основные теоретические подходы к трактовке понятия “финансовая безопасность государства”, отражены основные ее составляющие. Выделены показатели оценки уровня финансовой безопасности государства. Исследованы релевантные макроэкономические факторы, влияющие на обеспечение состояния финансовой безопасности, проведена оценка тенденций изменения этих факторов в Украине в течение 2012–2015 гг. Предложены направления повышения уровня финансовой безопасности в Украине.

Ключевые слова: финансовая безопасность, факторы финансовой безопасности, составляющие финансовой безопасности государства, бюджетная безопасность, долговая безопасность, безопасность фондового рынка.

Olha KYRYLENKO, Olena STASHCHUK

Evaluation of macroeconomic factors formation of financial security of Ukraine

Introduction. *The financial security of the state is one of the most important components of economic security in general and in terms of its individual functional elements. The financial security of the country determines the level of attractiveness, competitive position*

in world markets and creates conditions for economic development of certain entities in prospective periods.

*The **purpose** of the paper is to determine the place of financial security in the economic security of the country, the main theoretical approaches to the interpretation of the concept of "financial security" and display its main components. The article is isolating the main factors in the formation of financial security in Ukraine, studies of trends and characteristics impact on the economy.*

***Results.** The study highlighted the threat of financial security, such as threats to public-sector debt policy threat, the threat of the insurance market, the threat of monetary economy, the threat of the currency market, the stock market threats and other threats. Based on statistical and other information, the analysis of safety parameters for each of the proposed components. This analysis allowed to conclude that for any of the indicators Ukraine's economy has not reached the threshold of financial security.*

***Conclusion.** Research essence of the concept of financial security allowed the state to distinguish two main approaches to its treatment: 1) emphasis on the protection of the financial interests of businesses due to the influence of internal and external factors; 2) highlights the availability of sufficient funds to meet the needs of the state, region and individual entities. The primary measures that can be used to enhance the financial security of Ukraine's economy as a whole, should be aimed at: reducing the budget deficit, lower inflation, increase in lending business structures, reducing the proportion of cash sales, increased foreign investment in the economy stabilizing the national currency, increasing the volume of financial resources for sustainable development of the economy in the long run.*

***Keywords:** financial security, financial security factors, the financial security of the state, corporations, fiscal security, debt security, safety stock market.*

JEL Classification: E690, G180.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток економіки країни неможливий без досягнення необхідного рівня її фінансової безпеки, яка є однією із найбільш важливих складових економічної безпеки держави в цілому та в розрізі окремих її функціональних елементів. Фінансова безпека країни визначає рівень її інвестиційної привабливості, конкурентну позицію на світових ринках, а також формує умови господарювання для розвитку суб'єктів підприємництва на перспективу. Мінливість і ризиковість економічного, фінансового та політичного середовища в Україні актуалізують значущість фінансової безпеки країни та обумовлюють потребу у виявленні факторів, що

впливають на її стан і тенденції формування з метою створення передумов для стійкого економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем забезпечення фінансової безпеки в Україні, обґрунтуванням методичних і методологічних аспектів її оцінювання присвятили свої наукові праці такі зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти, як: В. Аллен [1], О. Барановський [2], З. Варналій [3], О. Василик [4], Г. Вуд [1], М. Єрмошенко [5], Л. Солон [6] та інші. Однак динамічне ринкове середовище вимагає постійного моніторингу основних чинників формування фінансової безпеки в Україні та виокремлення на

кожному із етапів розвитку вітчизняної економіки релевантних факторів забезпечення фінансової безпеки.

З огляду на вище зазначене, **метою статті** є виокремлення основних чинників формування фінансової безпеки в Україні, дослідження їх тенденцій та особливостей впливу на економіку країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. За ринкових умов функціонування економіки неабиякого значення набуває фінансова безпека держави, суб'єктів підприємницької діяльності, домогосподарств. Актуальність дослідження проблеми безпечного розвитку та функціонування як економічної системи загалом, так і фінансової системи зокрема, задекларована в Конституції, де зазначається, що найважливішими функціями держави є забезпечення інформаційної й економічної безпеки України [7]. Рівень фінансової безпеки країни залежить від певних чинників зовнішнього та внутрішнього мінливого середовища.

У науково-практичній літературі немає єдиного теоретико-методологічного підходу до трактування поняття фінансової безпеки держави, оскільки воно за змістом є багатограним та переважно розглядається науковцями як один із структурних складових економічної безпеки. Розглянемо окремі точки зору.

Так, О. Барановський стверджує, що фінансова безпека – це ступінь захищеності фінансових інтересів і рівень забезпеченості суб'єктів усіх рівнів управління фінансовими ресурсами [2]. Схоже визначення пропонує у своїх дослідженнях З. Варналій, який пише, що фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій та установ, регіонів, галузей, секторів економіки, держави фінансовими ресурсами, достатніми для задово-

лення їх потреб і виконання зобов'язань [3]. М. Єрмошенко зазначає, що безпечним є такий стан фінансово-кредитної сфери, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи і економічне зростання [5]. Подібний підхід спостерігаємо й у працях вітчизняного науковця О. Василика, який зазначав, що: “фінансова безпека – це надійна захищеність фінансової системи від внутрішніх та зовнішніх загроз” [4].

С. Гордієнко та Г. Калач стверджують, що фінансова безпека держави – це специфічний вид суспільно-економічних відносин, які виникають між державою та суб'єктами соціально-економічних відносин щодо забезпечення оптимального стану фінансової системи держави та захисту її національних інтересів в умовах функціонування глобальної фінансової системи” [19].

Льюїс Соломон стверджує, що необхідний стан фінансової безпеки досягається за умови наявності у фізичних та юридичних осіб достатнього обсягу фінансових ресурсів для максимального задоволення їх потреб, в результаті чого фінансова система країни має стійкий розвиток [6]. Зазначимо також, що такі зарубіжні науковці, як В. Аллен та Г. Вуд визначають фінансову безпеку через стабільність фінансової системи на макроекономічному рівні [1]. А. Миколайчук під фінансовою безпекою держави розуміє сукупність соціально-економічних і правових відносин, що забезпечують такий фінансовий стан, при якому виявляється стійкість до зовнішніх загроз і ризиків за умови раціонального використання своїх фінансових ресурсів [20].

Отже, можемо виокремити два основних підходи до визначення поняття фінансової безпеки держави:

1) акцент робиться на захищеності фінансових інтересів суб'єктів підприємниць-

кої діяльності внаслідок впливу внутрішніх і зовнішніх чинників;

2) підкреслюється наявність достатнього обсягу коштів для задоволення потреб держави, регіону й окремих суб'єктів господарювання.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо, що сучасна парадигма визначення фінансової безпеки полягає у таких аспектах її трактування:

- монетарному (кількісному), що передбачає можливість оцінки рівня фінансової безпеки країни, регіону, суб'єктів підприємницької діяльності на основі ретроспективного дослідження результатів їх фінансово-господарської діяльності, а також на основі аналізу рівня достатності фінансових ресурсів підприємств, регіонів і держави. Таке оцінювання є підґрунтям для визначення рівня фінансової безпеки у перспективних періодах;
- немонетарному (якісному), що передбачає ідентифікацію основних чинників впливу (загроз) на стан фінансової безпеки з метою диверсифікації ризиків фінансово-господарської діяльності

суб'єктів господарювання та своєчасного реагування в умовах динамічного ринкового середовища.

Фінансова безпека пов'язана із впливом певного виду загроз. Загрози – це зміни в зовнішньому або внутрішньому середовищі, які призводять до небажаних змін предмета безпеки (наприклад, підприємства) [8]. Такі загрози можуть формуватися як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі функціонування суб'єктів підприємницької діяльності. Ми вважаємо, що основними зовнішніми загрозами забезпечення фінансової безпеки нашої держави є: недостатні обсяги інвестицій і в т.ч. іноземних; часта зміна законодавства у фінансовій сфері, низький рівень конкурентоспроможності банківської системи, нерозвиненість вітчизняного фондового ринку, інфляція, низький рівень використання фінансових інструментів, високий рівень зовнішнього боргу, відтік капіталу за межі країни, дефіцит бюджету, тіньова економіка.

Відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України та враховуючи основні виокремлені загрози фінансової безпеки, вважаємо, що зовнішні загрози

Рис. 1. Чинники фінансової безпеки держави*

* Систематизовано авторами.

фінансової безпеки держави складаються з таких елементів (рис. 1):

Зазначені загрози носять макроекономічний характер та не можуть бути знівелювані окремими суб'єктами господарювання. Розглянемо детальніше кожен складову фінансової безпеки України.

Зокрема, можливість виконання державою покладених на неї функцій зумовлена рівнем її платоспроможності, що, на думку І.В. Нечипорук, є показником бюджетної безпеки держави [9]. Основними показниками безпеки цього сектору є такі: частка дефіциту (профіциту) державного бюджету у ВВП та частка дефіциту (профіциту) торговельного балансу у ВВП (табл. 1).

Наведені у табл. 1 показники дають змогу стверджувати наступне:

- безпека бюджетного сектору економіки України за показником дефіциту (профіциту) державного бюджету у ВВП була забезпечена лише у 2015 р., оскільки фактичне значення становило менше, ніж рекомендоване;
- безпека бюджетного сектору економіки України за індикатором частки дефіциту (профіциту) торговельного балансу у ВВП не спостерігалася в жодному із досліджуваних періодів, оскільки фактичні показники не досягали рекомендованого значення.

Вважаємо, що основним чинником, що впливає на безпеку бюджетного сектору як складову фінансової безпеки України, є ви-

сокий рівень дефіциту бюджету щодо валового внутрішнього продукту, а також низький рівень профіциту торговельного балансу.

Зупинимось також і на грошово-кредитній сфері України. Оцінити стан безпеки грошово-кредитного сектору можна з використанням відповідних показників (табл. 2).

Для визначення рівня забезпечення фінансової безпеки економіки України скористаємось наведеними даними та порівняємо окремі групи показників. Так, насамперед, необхідно порівняти темпи зростання кредитних і депозитних операцій. Як бачимо, за такими показниками протягом 2012–2014 рр. економіка не мала достатнього рівня фінансової безпеки, оскільки темпи зростання депозитних операцій перевищували темпи зростання кредитних операцій. Це свідчить про те, що в економіці не вистачало фінансових ресурсів для забезпечення кредитування суб'єктів підприємницької діяльності. Позитивною тенденцією стало перевищення темпів зростання кредитних операцій над депозитними у 2015–2016 рр., що свідчить про економічне зростання, а отже – підвищення рівня фінансової безпеки за рахунок посилення безпеки грошово-кредитного сектору економіки України.

Зазначену позитивну ситуацію підтверджує і порівняння показників темпів інфляції і темпів економічного зростання. Так, у 2012–2013 та у 2016 рр. також спостерігалися позитивні зміни цих показників і можна стверджувати про безпеку грошо-

Таблиця 1

Показники безпеки бюджетного сектору економіки України у 2012–2016 рр.*

Показник	Рекомендоване значення	Роки:				
		2012	2013	2014	2015	2016
Частка дефіциту (профіциту) державного бюджету у ВВП, %	≤ 3	- 3,79	- 4,45	- 4,98	- 2,28	- 2,94
Частка дефіциту (профіциту) торговельного балансу у ВВП, %	≥ 5	- 2,37	1,10	- 10,10	0,94	1,47

*Обчислено на основі [10; 11].

Таблиця 2

Індикатори безпеки грошово-кредитного сектору економіки України у 2012–2015 рр.*

(%)

Індикатори	Період				
	2012	2013	2014	2015	2016
Темпи зростання кредитних операцій	109,31	98,79	111,78	110,42	100,33
Темпи зростання депозитних операцій	111,74	106,25	113,32	107,68	98,45
Темпи інфляції	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4
Темпи економічного зростання	107,0	103,3	107,7	126,3	120,4
Темп зростання грошової маси	106,4	120,3	108,5	100,8	108,8
Темп зростання споживчих цін	100,4	101,7	131,7	125,5	135,8
Частка готівки у грошовій базі	87,27	85,26	91,48	91,74	89,38
Рівень монетизації економіки	15,82	18,00	19,46	15,57	14,31

* Складено на основі [9; 10; 11].

во-кредитного сектору економіки України. Разом з тим, перевищення темпів інфляції над темпами економічного зростання у 2014–2015 рр. відображає падіння рівня фінансової безпеки економіки України.

Згідно з існуючими методиками оцінювання рівня фінансової безпеки за індикатором монетизації економіки зазначений показник не повинен бути нижчим ніж 50% [14; 15]. Дані табл. 2 свідчать про те, що рівень монетизації економіки майже утричі нижчий, ніж рекомендоване його значення протягом усього досліджуваного періоду, а тому ми не можемо стверджувати про наявність безпеки грошово-кредитного сектору економіки України. Щорічні темпи інфляції не мають перевищувати 5%, що спостерігалося в Україні у 2012 та 2013 рр. Протягом 2014–2016 рр. цей індикатор значно перевищив порогове значення, що суттєво знизило загальний рівень фінансової безпеки економіки України.

Наступним видом загроз фінансової безпеки економіки України є загрози боргового сектору, які виникають внаслідок неефективного управління внутрішніми та зовнішніми запозиченнями, диспропорцій у їх структурі, а також постійного зростання

їхніх обсягів. Міжнародна агенція “FITCH” для оцінки стану фінансової безпеки враховує такі показники: частка державного боргу у ВВП та частка боргу в іноземній валюті в загальному обсязі державного боргу [16]. Разом з тим, Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [12], окрім вищезазначених індикаторів, передбачає оцінювання частки державного зовнішнього та державного внутрішнього боргу у ВВП (рис. 2).

Так, частка державного боргу у валовому внутрішньому продукті та частка державного боргу в іноземній валюті, за рекомендаціями науковців, не повинна перевищувати 30% [14; 15]. Як видно з рис. 2, протягом 2012–2016 рр. частка боргу в іноземній валюті в Україні вдвічі перевищувала рекомендоване значення та становила від 59,94% у 2012 р. до 64,26% у 2016 р. Це свідчить про незадовільну фінансову безпеку, а також безпеку боргового сектору економіки у всіх досліджуваних періодах. Негативним також є зростання такої частки у динаміці, що відображає суттєве падіння рівня боргової безпеки в Україні. Що стосується частки державного боргу у ВВП, то рис. 2 підтверджує суттєве перевищення фактичних показників

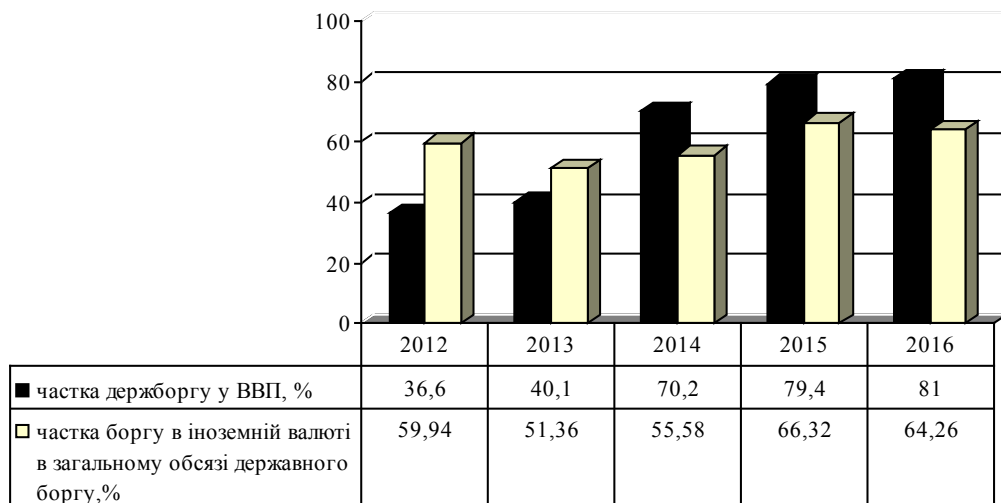

Рис. 2. Динаміка індикаторів безпеки торгового сектору економіки України у 2012–2016 рр.

понад рекомендований рівень із 36,6% у 2013 р. до 81,0% у 2016 р.

Окремо варто виокремити у структурі загроз фінансовій безпеці загрози страхового ринку. Важливість цього елемента зумовлена тим, що саме страховий ринок сприяє ефективному розвитку системи захисту суб'єктів підприємницької діяльності від негативного впливу ризиків. З метою визначення рівня фінансової безпеки страхового ринку України науковці пропонують розраховувати низку

показників [9; 13]. Їх склад і конкретні результати розрахунків на прикладі страхового ринку України відображено у табл. 4.

Як бачимо з даних табл. 4, частка страхових премій у ВВП протягом 2012–2015 рр. мала тенденцію до зниження (з 1,9% у 2012 р. до 1,5% у 2015 р.). Значення цього індикатора не перебуває в рекомендованому діапазоні, а тому не забезпечується необхідний рівень фінансової безпеки страхового ринку України.

Динаміка показників безпеки страхового сектору економіки України у 2012–2015 рр.* (%)

Показники	Рекомендоване значення	Роки			
		2012	2013	2014	2015
Частка страхових премій у ВВП	8 - 12	1,9	2,0	1,7	1,5
Страхові премії на одну особу, дол. США	≥ 140	68,9	91,9	52,8	26,4
Частка довгострокового страхування у загальній сумі страхових премій	≥ 30	58,2	64,1	56,3	54,0
Рівень страхових виплат (відношення страхових виплат до страхових премій)	≥ 30	23,9	16,2	18,9	19,1
Частка премій нерезидентів у валовій премії	≤ 25	1,28	1,13	0,05	0,57

* Розраховано на основі [17; 18].

Розмір страхової премії на одну особу у 2012–2015 рр. коливався в межах від 68,9 до 26,4 дол. США. Такі різкі зміни пов'язані з нестабільністю політичної й економічної ситуації, а також зі значними коливаннями курсу національної грошової одиниці щодо американського долара. Відповідні показники були суттєво меншими від рекомендованого значення (140 дол. США), тому за цим показником страховий ринок України не є фінансово безпечним.

Не досягає свого нормативного значення також показник співвідношення валових страхових виплат до валових страхових премій (рекомендоване значення не менше 30%). Так, протягом 2012–2015 рр. спостерігалось падіння цього індикатора на 4,8 в.п., що є негативним явищем у розвитку страхового ринку України та знижує рівень його фінансової безпеки.

Варто також зазначити, що значення лише двох показників фінансової безпеки страхового ринку відповідало рекомендованим параметрам, це: частка довгострокового страхування у загальній сумі страхових премій (протягом усього досліджуваного періоду показник не був нижчим 54%) та частка премій нерезидентів у валовій премії (у 2012–2015 рр. такий індикатор перебував в межах рекомендованого рівня і мав тенденцію до зниження).

Проте, незважаючи на окремі позитивні характеристики розвитку страхового ринку України, більшість його індикаторів відхиляється від рекомендованого рівня фінансової безпеки.

Висновки. Отже, політика держави щодо фінансової безпеки має бути комплексною та забезпечувати стабільне функціонування і достатні рівні безпеки її окремих складових. Вважаємо, що першочергові заходи, які можуть бути застосовані для підвищення рівня фінансової безпеки економіки України в цілому, мають бути

спрямовані на: зменшення дефіциту державного бюджету, зниження рівня інфляції, підвищення обсягів кредитування підприємницьких структур, зниження частки готівкового обороту, підвищення обсягів іноземних інвестицій в економіку, стабілізацію курсу національної валюти, нарощення обсягів фінансових ресурсів з метою стійкого економічного розвитку економіки в довгостроковій перспективі. Крім того, необхідним є розробка механізмів забезпечення безперервного оперативного моніторингу можливих загроз фінансовій безпеці економіки України, а також проведення адекватних заходів щодо мінімізації їх негативного впливу.

Список використаних джерел

1. Allen W. and Wood G. *Defining and achieving financial stability // Journal of financial stability.* – 2006. – Vol. 2 (2). – P. 52–57.
2. Барановський О.І. *Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення) : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.04.01 / О.І. Барановський.* – К. : Інститут економічного прогнозування НАН України, 2000. – 438 с.
3. *Економічна безпека : навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія.* – К. : Знання, 2009. – 647 с.
4. Василик О. *Фінансова безпека // Економічна енциклопедія : у 3 т. – Т. 3 / О. Василик, С. Мочерний.* – К. : Вид. центр "Академія", 2002. – 952 с.
5. Єрмошенко М.М. *Основні засади підвищення фінансової безпеки держави [Електронний ресурс] / М.М. Єрмошенко // Економічна безпека України: проблеми та перспективи (матеріали круглого столу).* – Режим доступу : www.niss.gov.ua
6. Lewis D. Solomon. *Financial security & personal wealth / Solomon Lewis D.* – Transaction Publishers, 2005. – 249 p.
7. *Конституція України [Електронний ресурс].* – Режим доступу : <http://pravo-ukraine.org.ua>

8. Тамбовцев В.Л. Объекты экономической безопасности России / В.Л. Тамбовцев // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 45–54.

9. Нечипорук Л.В. Посилення загроз фінансовій безпеці держави в умовах фінансової глобалізації // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 282–298.

10. Показники банківської системи. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442

11. Валовий внутрішній продукт України. Мінфін. Фінансовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp>

12. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Затверджена Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish>

13. Плешакова Н.А. Взаємодія механізмів грошово-кредитної політики в забезпеченні фінансової стабільності України / Н.А. Плешакова, П.А. Мороз // Фінанси. Банківська справа. – Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2012. – № 2 (14). – С. 182–188.

14. Сухоруков А. Сучасні проблеми фінансової безпеки України. – К. : НІНМБ, 2004. – 117 с.

15. Сапачук Ю.М. Фінансова безпека – складова сучасної фінансової політики / Ю.М. Сапачук // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2010. – Випуск 23. – С. 257–265.

16. Суверенные рейтинги дефолта эмитента и рейтинги возвратности активов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.fitchratings.com>

17. Статистична інформація. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

18. Річний звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2015 рік [Електронний

ресурс]. – Режим доступу : <https://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.htm>

19. Калач Г. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації / Г. Калач // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. – 2004. – Вип. 4 (26). – С. 115–120.

20. Миколайчук А.Б. Методичний підхід до прогнозування рівня фінансової безпеки держави в системі моніторингу / А.Б. Миколайчук // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 32.

References

1. Allen, W., Wood, G. (2006). Defining and achieving financial stability. *Journal of Financial Stability*, 2 (2), 52–57.

2. Baranovskyi, O.I. (2000). *Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizm zabezpechennia)* [Financial security in Ukraine (assessment methodology and mechanism to ensure)]. Thesis 08.04.01 [in Ukrainian].

3. Varnaliy, Z.S. (Eds.). (2009). *Ekonomichna bezpeka* [Economic security]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

4. Vasylyk, O. (2002). *Finansova bezpeka* [Financial security]. *Economic Encyclopedia*. (Vol. 3). Kyiv: Vyd. tsentr “Akademiia” [in Ukrainian].

5. Iermoshenko, M.M. *Osnovni zasady pidvyshchennia finansovoi bezpeky derzhavy* [Basic principles of improving the financial security of the state]. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: problemy ta perspektyvy (materialy kruhloho stolu)*. [The economic security of Ukraine: Problems and Prospects (roundtable)]. Available at: www.niss.gov.ua

6. Lewis, D. (2005). *Solomon. Financial security & personal wealth*. Transaction Publishers.

7. *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine]. Available at: <http://pravo-ukraine.org.ua>

8. Tambovtsev, V.L. (1994). *Ob'ekty ekonomicheskoy bezopasnosti Rossii* [Objects of economic security in Russia]. *Voprosy ekonomiki – Economics*, 12, 45 – 54 [in Russian].

9. Nechyporuk, L.V. (2012). *Posylennia zahroz finansovii bezpetsi derzhavy v umovakh finansovoi*

voi hlobalizatsii [Increased threats to the financial security of the state in terms of financial globalization]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy – Proceedings of the National University of the State Tax Service of Ukraine, 1, 282–298 [in Ukrainian].

10. Pokaznyky bankivskoi systemy. Natsionalnyi bank Ukrainy [Indicators of banking system. National Bank of Ukraine]. Available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442

11. Valovyi vnutrishnii produkt Ukrainy. Minfin. Finansovyi portal [The gross domestic product of Ukraine. Ministry of Finance. Financial Portal]. Available at: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp>

12. Metodyka rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy. [The method of calculation of economic security of Ukraine]. Approved by the Ministry of Economy of Ukraine (2007, Mach, 2). Available at: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish>

13. Plieshakova, N.A., Moroz, P.A. (2012). Vzaiemodiia mekhanizmiv hroshovo-kredytnoi polityky v zabezpechenni finansovoi stabilnosti Ukrainy [Interaction mechanisms of monetary policy to ensure financial stability of Ukraine]. Finansy. Bankivska sprava. Naukovyi visnyk ChDIEU – Finances. Banking. Scientific Journal CHDIEU, 2 (14), 182–188 [in Ukrainian].

14. Sukhorukov, A. (2004). Suchasni problemy finansovoi bezpeky Ukrainy [Modern problems of financial security of Ukraine]. Kyiv: NINMB [in Ukrainian].

15. Sapachuk, Yu.M. (2010). Finansova bezpeka – skladova suchasnoi finansovoi polityky [Financial security – part of modern financial policy]. Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky. Zbirnyk naukovykh prats – Theoretical and applied economic issues. Collected Works, 23, 257–265. Kyiv: VPTs “Kyivskiy universytet” [in Ukrainian].

16. Suverennyie reytingi defolta emitenta i reytingi vozvratnosti aktivov [Sovereign ratings of the issuer default and asset recovery ratings]. Available at: <http://www.fitchratings.com>

17. Statystychna informatsiia. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Statistical information. State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>

18. Richnyi zvit Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi ryнкiv finansovykh posluh za 2015 rik [Annual report of the National Commission for state regulation of financial services markets for 2015]. Available at: <https://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.htm>

19. Kalach, H. (2004). Finansova bezpeka derzhavy v umovakh hlobalizatsii [Financial state security under globalization] Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy – Scientific bulletin of the National academy of state tax service of Ukraine, 4 (26), 115–120 [in Ukrainian].

20. Mykolaichuk, A.B. (2012). Metodychnyi pidkhid do prohnozuvannya rivnia finansovoi bezpeky derzhavy v systemi monitorynhu [The methodical approach to predict the level of financial state security in monitoring system] Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti – Bulletin of economy of transport and industry, 38, 32 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.04.2017.